

บทวิเคราะห์

การเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องปกติที่เกิดขึ้นทุกสังคม เพราะการเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องที่ขึ้นกับเวลาเสมอ คือ เปลี่ยนแปลงจากระยะเวลาหนึ่ง ไปอีกระยะเวลาหนึ่ง (over some period of time) สำหรับในสังคมมนุษย์ได้มีการเปลี่ยนแปลงเช่นกันไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม โดยการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในวัฒนธรรมของประชาชาติหนึ่ง ๆ ทั้งวัฒนธรรมทางวัตถุ และวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ แต่อัตราการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม 2 ประเภทนี้เป็นไปไม่เท่ากัน โดยทั่วไปวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุเปลี่ยนแปลงช้ากว่า นอกจากนั้นการเปลี่ยนแปลงอาจจะเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติหรือโดยการวางแผนก็ได้

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2532: 99-100) ตัวแทนที่เลือกมาศึกษาแทนกลุ่มประชาชาติหนึ่ง ๆ ในการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในที่นี้คือ กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ เพราะกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน จะมีความกลมเกลียวอยู่ร่วมกัน เนื่องจากมีความผูกพันในวัฒนธรรมเดียวกัน ถึงแม้จะไม่ได้อยู่ร่วมกันก็มีความผูกพัน มีความสำนึกร่วมกัน มีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน มีความจงรักภักดีในกลุ่มเดียวกัน โดยทั่ว ๆ ไปกลุ่มชาติพันธุ์จะมีวิถีประชา จารีต และประเพณี ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มที่อยู่รอบ ๆ พวกเขา โดยเฉพาะวัฒนธรรมย่อย ได้แก่ ภาษา การแต่งกายประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อ เป็นต้น

ชาวไทลื้อเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มตนหลายประการ แต่ที่เลือกนำมาวิเคราะห์ให้เห็นภาพการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม คือ ประเพณีการตานธรรม การส่งเคราะห์เฮิน-บ้าน-เมือง การแต่งกาย และภาษา เนื่องจากเป็นตัวอย่างเป็นทั้งรูปธรรมและนามธรรม อีกทั้งวัฒนธรรมดังกล่าวข้างต้นเป็นสิ่งที่มิได้อยู่แต่เดิมและปฏิบัติสืบเนื่องกันมานาน

ของชาวไทลื้อ แต่เมื่อชาวไทลื้ออพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย โดยกลุ่มหนึ่ง มาตั้งรกรากอยู่ที่บ้านทุ่งมอก และผู้คนจากที่อื่นอพยพตามมาสวมทับก่อตั้งขึ้นเป็น บ้านทุ่งมอก ภายใต้การนำของพระยาคำอู่ตาล และยังมีหมู่บ้านที่แวดล้อมรอบ ข้าง เป็นหมู่บ้านของไทยยวน จึงมีการพบปะติดต่อกันโดยตรง เป็นระยะเวลา ต่อเนื่องกันตลอด อันเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในแบบวัฒนธรรม ดั้งเดิมของชาวไทลื้อ ถึงอย่างไรก็ตามทั้งไทลื้อและไทยยวนที่มีการติดต่อกัน ทางวัฒนธรรมมายาวนานแต่ละกลุ่มก็คงดำรงวิถีชีวิตตามแบบอย่างวัฒนธรรม ส่วนใหญ่ของตนอยู่ไม่ถูกทำให้สับสนกันเกินไปในอีกกลุ่มที่เดียว และการ เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมิได้เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลัน แต่ต้อง อาศัยช่วงระยะเวลาอันยาวนานในอันที่จะตกลงเลือกว่า วัฒนธรรมแบบใด เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพสังคมและการดำรงอยู่ของกลุ่มตนเองจะให้เกิดความ เจริญต่อสังคม หรือผลประโยชน์ต่อส่วนรวม

เพื่อให้เห็นภาพการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับตัวอย่างที่เลือกมา ศึกษาชัดเจน จึงเปรียบเทียบในรูปแบบเดิม (อดีต) และปัจจุบันในวัฒนธรรม 4 ประการข้างต้น กล่าวคือ ประเพณีการทานธรรม ประเพณีส่งเคราะห์เอน-บ้าน-เมือง การแต่งกาย และภาษา

ประเพณีการทานธรรม (การตั้งธรรมหลวง) เป็นประเพณีเก่า แก่ที่ถือปฏิบัติกันมานานจนกระทั่งปัจจุบัน แต่มีการเปลี่ยนแปลงในรายละเอียด และรูปแบบบางประการดังนี้

รูปแบบเดิม (อดีต)	ปัจจุบัน
- การทานธรรม ที่เป็นการสะสมผลบุญไว้ข้างหน้ามีการจัดประจำทุกปี ส่วนการทานธรรมให้คนตายจะมีปฏิบัติทุกปีเช่นกัน โดยกระทำไปพร้อมกัน	- การทานธรรมที่เป็นการสะสมผลบุญไว้ข้างหน้ามีการจัดเป็นประจำทุกปี ส่วนการทานธรรมให้คนตายโดยนำสิ่งของทุกอย่างทานไปพร้อมกับศพทีเดียว
- จัดเตรียมสิ่งของประเภทที่ต้องใช้เวลานานในการจัดหา เช่น ตุง (ผ้าเช็ดหลวง) บ้านจำลอง, ผ้าเช็ดน้อยที่ใช้กับนครวัด	- จัดเตรียมบางอย่างเท่านั้น ส่วนผ้าเช็ดหลวง มักขอยืมจากเพื่อนบ้าน หรือญาติมิตร ผ้าเช็ดน้อยอาจซื้อเอาได้ บ้านจำลอง หรือปราสาทที่สร้างมีขนาดเล็กลง
- อาหารที่นำมาเลี้ยงในงานทานธรรมไปหาคนตาย หรือนำมาทำอาหารรับประทานร่วมกันจะหาได้ภายในท้องถิ่น ส่วนใหญ่คือปลาที่จับจากแม่น้ำยมหลังหมู่บ้าน และนำเนื้อมาจำนวนเท่ากันทุก ๆ ครั้วเรือน มารวมกัน และทำกินร่วมกันตลอดทั้งวันทั่ววัด	- อาหารต้องซื้อหา เช่น หมู หรือควาย เพื่อเลี้ยงผู้มางานทานธรรมไปหาคนตาย เนื่องจากปลาแทบไม่มีในแม่น้ำ หรือเนื้อที่เคยนำมารวมกัน ยกเลิกไป มาชุมนุมกันทำพิธีเท่านั้น ถึงเวลาอาหารต่างคนแยกย้ายกันไปรับประทานที่บ้าน
- ขนมที่จะขาดไม่ได้คือขนมข้าวดอกส้อ	- นอกจากขนมข้าวดอกส้อ แล้วยังมีข้าวแตน (นางเล็ด) ข้าวต้มมัด หรือขนมที่ขายตามท้องตลาด

รูปแบบเดิม (อดีต)	ปัจจุบัน
<ul style="list-style-type: none"> - สิ่งของที่ชาวบ้านจะนำมาร่วมทำบุญกับเจ้าภาพในการทานธรรมไปหาคนตาย จะเป็นผลผลิตทางการเกษตร เช่นมะพร้าว ลำไย ส้มโอ - เครื่องอุปโภคที่ใช้ในบ้าน เช่น หม้อ กะทะ ไห หม้อนึ่ง ฯลฯ 	<ul style="list-style-type: none"> - นอกจากผลผลิตทางการเกษตรแล้วบ้างก็มาแวะซื้อที่ร้านค้าในหมู่บ้านประเภทสมุดดินสอ หรือขนมขบเคี้ยวอื่น ๆ
<ul style="list-style-type: none"> - สิ่งของที่นำมาทานให้วัดเมื่อพระกรวดน้ำแล้ว ทุกอย่างจะต้องเป็นของวัดทั้งสิ้น 	<ul style="list-style-type: none"> - นอกจากสิ่งของดังกล่าวแล้วยังมีเครื่องอุปโภคประเภทเครื่องใช้ไฟฟ้าเข้ามาอีก เช่น โทรทัศน์ พัดลม หม้อหุงข้าวไฟฟ้า
<ul style="list-style-type: none"> - ดอกไม้ที่นำมาประดับในชบวนหรือดอกไม้ที่นำไปถวายวัดจะทำจากขี้ผึ้ง เรียกว่า ดอกผึ้ง (ดอกผึ้ง) 	<ul style="list-style-type: none"> - เมื่อพระกรวดน้ำแล้ว จะนำเงินเล็กน้อยไปบูชามาจากพระเป็นการไถ่ถอนกลับคืนจะเป็นสิ่งของที่มีราคา เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้า เป็นต้น
<ul style="list-style-type: none"> - ดอกผึ้งยังคงมีอยู่บ้าง แต่ไม่เป็นที่นิยม เนื่องจากไม่อยู่ตัวเมื่อโดนความร้อน จึงซื้อดอกไม้พลาสติกไปถวายวัดแทน 	<ul style="list-style-type: none"> - ดอกผึ้งยังคงมีอยู่บ้าง แต่ไม่เป็นที่นิยม เนื่องจากไม่อยู่ตัวเมื่อโดนความร้อน จึงซื้อดอกไม้พลาสติกไปถวายวัดแทน
<ul style="list-style-type: none"> - ความบันเทิงที่จะได้รับจากงานทานธรรม คือ การขับลือ ซอ เป็นต้น 	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นเพลงตามสมัยนิยม และใช้เครื่องขยายเสียง เสียงจึงดังไปไกล
<ul style="list-style-type: none"> - ชาวบ้านทุกคนในหมู่บ้านจะร่วมใจกันไปทำกิจกรรมทุกอย่างในวัด 	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นเพลงตามสมัยนิยม และใช้เครื่องขยายเสียง เสียงจึงดังไปไกล - ส่วนใหญ่จะเป็นผู้เฒ่าผู้แก่ แต่ยังมีคนรุ่นอื่น ๆ ด้วย เพียงแต่เยาวชนช่วงวัยรุ่นจะลดน้อยลง

พิธีส่งเคราะห์เอ็น-บ้าน-เมือง เป็นพิธีที่ป้องกันและแก้ไข กระทำ เพื่อให้เกิดความสุขแก่คนในบ้าน-หมู่บ้าน-เมือง และป้องกันเหตุเภทภัยที่จะเกิด แก่คนในชุมชน

รูปแบบเดิม (อดีต)	ปัจจุบัน
- พิธีเข้ากรรมเอ็น (เรือน) - บ้าน (หมู่บ้าน) - เมือง	- พิธีส่งเคราะห์เอ็น (เรือน) - บ้าน (หมู่บ้าน) - เมือง
- ผู้ชายเท่านั้นที่เข้าร่วมประกอบพิธี	- ผู้หญิงและผู้ชายเข้าร่วมประกอบพิธี
- มีความเชื่อในเทวดาประจำเรือน	- มีความเชื่อในเทวดาประจำเรือนอยู่
- มีการฆ่าไก่เพื่อเซ่นไหว้ในพิธี เข้ากรรมเอ็น (เรือน)	- ไม่มีการฆ่าไก่
- หยุตประกอบอาชีพทุกอย่าง	- ประกอบอาชีพได้ตามปกติ
- ห้ามบุคคลภายในเดินทางออกจาก หมู่บ้าน และห้ามบุคคลภายนอก เดินทางเข้าหมู่บ้าน	- ลัญจกรไปตามปกติ
- พิธีเข้ากรรมเมืองมีการขับลื้อ	- ไม่มีการขับลื้อ
- มีการเข้าทรงเพื่อสอบถาม เหตุการณ์ภายนอก	- ไม่มีการเข้าทรง
- มีการละเล่นสะบ้า, ลูกช่วง	- ไม่มีการละเล่นดังกล่าว แต่มีการ เล่นไพ่

ประเพณีเกี่ยวกับความเชื่อทั้ง 2 คือ ประเพณีการตานธรรม และ พิธีการส่งเคราะห์จะยังคงมีทั้งการปฏิบัติตามแบบเดิม หรือเพิ่มลดการปฏิบัติ บางประการไป อาจจะเป็นด้วยสาเหตุดังนี้

1. ภาวะเศรษฐกิจ ภาวะเศรษฐกิจที่ผลิตเพื่อขายในปัจจุบันนี้ ไม่เอื้ออำนวยให้จัดพิธีกรรมใดที่ต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมาก หรือเสีย

เวลาจนเกินไป ทำให้ขั้นตอนพิธีกรรมลดลงใช้เวลาน้อยลง

2. การคมนาคมที่สะดวก มีถนนหนทางเข้าสู่หมู่บ้าน ไม่ได้ตั้งหมู่บ้านโดดเดี่ยวเช่นในอดีต ทำให้ไม่สามารถจัดพิธีกรรมที่ห้ามบุคคลสัญจรไปมาผ่านเข้า-ออกได้

3. วัฒนธรรมใหม่ที่แพร่เข้ามาอย่างสะดวก พร้อมกับการคมนาคม ทำให้ชาวบ้านยอมรับสิ่งใหม่ ๆ เช่น เพลงตามสมัยนิยม และเมื่อมีไฟฟ้าเข้าถึง ทำให้หาซื้อโทรทัศน์หรือเครื่องใช้ไฟฟ้าอื่นได้สะดวก การเข้ามาของวัฒนธรรมใหม่พร้อมสื่อมวลชนมากมาย กลายเป็นสิ่งทันสมัยแทนแบบเดิมที่ล้าสมัย

การแต่งกาย การแต่งกายของชนกลุ่มใดก็ตามย่อมเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ และยังสามารถมองเห็นได้ แต่เมื่อระยะเวลาผ่านไป การแต่งกายด้วยเสื้อผ้าประจำกลุ่มของตน มีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง ดังเช่นการแต่งกายของชาวไทลื้อดังนี้

รูปแบบเดิม (อดีต)	ปัจจุบัน
<p>การแต่งกายชาย</p> <p>การแต่งกายชายในอดีตจะสวมผ้าพื้นเมืองที่ตัดเย็บด้วยมือ กางเกงคล้ายกางเกงขาก๊วย แต่เป๋าลึกกว่ามาก มี 3 ตะเข็บ จึงเรียกว่า เต่ว 3 ดุก (ดุก-ตะเข็บ) เสื้อเป็นเสื้อตัวสั้น จะย้อมด้วยย้อม (สีคราม) ทั้งเสื้อและกางเกง เมื่อไปวัดจะพาดผ้าเช็ดไว้ที่บ่าด้วย จะใช้ผ้าโพกบนศีรษะ ขณะออกนอกบ้านและถือย่ามสีแดง</p>	<p>การแต่งกายชายจะสวมกางเกงทรงเมื่อไปงานพิธีกรรม จะสวมกางเกงขาก๊วยเมื่อไปประกอบอาชีพ เสื้อจะเป็นสีสันท่าง ๆ มากมาย หากเป็นงานมงคลจะมีใส่เสื้อหม้อฮ่อม ไปงานมงคลแต่เป็นส่วนน้อย ไม่มีผ้าเช็ดพาดบนบ่าอีกต่อไป รวมทั้งผมตัดเป็นทรงปกติ และไม่ต้องโพกหัว ย่ามสีแดงจะใช้แต่มีน้อยมาก</p>

 รูปแบบเดิม (อดีต)

 ปัจจุบัน

การแต่งกายหญิง

การแต่งกายของหญิงชาวไทลื้อ จะใช้ชิ้นลื้อ เสื้อปัก โปกหัว ด้วยผ้าสีชมพู สีขาว เข็มขัดทำด้วยเงิน รวมทั้งกำไล และปิ่นปักผม

ในปัจจุบันการแต่งกายของหญิงยังคงใส่เสื้อปัก ชิ้นลื้ออยู่ เฉพาะหญิงสูงอายุ ทั้งขณะอยู่บ้านและไปงานพิธีต่าง ๆ หญิงวัยกลางคนจะมีชิ้นลื้ออยู่ด้วย แต่อาจจะใส่เฉพาะชิ้นเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ยังแต่งกายตามสมัยนิยม ที่มีขายอยู่ตามท้องตลาดคือ ชิ้นโล่รง และเสื้อรูปแบบและลวดลายต่าง ๆ มากมาย สำหรับวัยรุ่นหรือเยาวชนจะแต่งกายตามสมัยนิยมทั้งอยู่บ้านหรือไปงานพิธีต่าง ๆ

สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงเครื่องแต่งกายชาวไทลื้อ อาจจะด้วยเหตุผลดังนี้

1. **ภาวะเศรษฐกิจ** ปัจจุบันที่ต้องทำการผลิตเพื่อขาย มิใช่เพื่อการยังชีพเช่นเดิม จึงต้องทำงานแข่งกับเวลา เพื่อนำผลผลิตไปขายและทุกอย่างในการดำรงชีวิตจะได้มาด้วยการซื้อแทบทั้งสิ้น ซึ่งต่างจากเมื่อก่อนที่มีการแลกเปลี่ยนกันได้บ้าง
2. **ความทันสมัย รวดเร็ว และสะดวกสบาย** เมื่อความเจริญแพร่เข้าสู่ชุมชน ถนนตัดผ่านหน้าหมู่บ้าน และไฟฟ้าเข้าสู่ชุมชน ทำให้เห็นภาพการแต่งกายตามสมัยนิยมได้ง่ายขึ้น ทั้งจากสื่อมวลชน และผู้คนที่สัญจรไปมา การเลือกสรรเสื้อผ้า เป็นไปได้สะดวกยิ่งขึ้น มีรถบรรทุกเป็นคาราวานบรรทุกสิ่งของทุกประเภทเข้ามาขาย จึงไม่ต้องเสียเวลาในการทอเช่นเดิมอีก

3. **สภาพอากาศ** สภาพอากาศในเมืองไทย ไม่หนาวเช่นใน สิบสองปันนา จึงไม่จำเป็นต้องแต่งกายด้วยผ้าฝ้ายเนื้อหนาที่ทอมือ หรือใส่เสื้อ รัตรูปเช่นเสื้อปักในสิบสองปันนาอีกต่อไป

อย่างไรก็ตามยังมีกลุ่มเล็ก ๆ ในหมู่บ้านที่น่าจับตามองคือ กลุ่ม เด็กหญิงชาวไทลื้อที่เข้าโรงเรียนประถมบ้านทุ่งมอกว่าจะเกิดความตระหนัก หรือรักษาเอกลักษณ์การแต่งกายตามแบบอย่างของตนหรือไม่ ซึ่งการแต่งกาย ของเด็กหญิงเหล่านี้เมื่ออยู่บ้านหรือช่วยผู้ปกครองทำงานจะแต่งกายแบบปกติคน เมือง แต่ว่าการแต่งกายไปโรงเรียนวันศุกร์ ทางโรงเรียนจะขอความร่วมมือ ให้เด็กหญิงชาวไทลื้อแต่งกายแบบลื้อ แต่ครั้งก่อน คือใส่เสื้อหม้อห้อม ใส่ซิ่นลื้อ ซึ่งอาจนำมาตัดเป็นกระโปรงหรือใส่แบบผ้าถุงก็ได้ แต่ไม่ต้องโพกผม

ภาษา ภาษาไทลื้อนับเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมอีกประการหนึ่ง ทั้งในอดีตและปัจจุบัน การใช้ภาษาของชาวไทลื้อไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก ยังคง ใช้ภาษาไทลื้อในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน นอกจากจะมีศัพท์ใหม่ที่มีมาทีหลัง จึงใช้ศัพท์นั้นไปเลย เช่น โทรทัศน์ ตู้เย็น เป็นต้น นอกจากภาษาไทลื้อที่ใช้ใน ชีวิตประจำวันแล้ว ยังมีภาษาไทยล้านนาหรือคำเมือง ที่ใช้สื่อสารกับคนเมือง หรือคนที่มีใช้ชาวไทลื้อ และภาษาไทยมาตรฐานที่เด็กนักเรียนใช้พูดในโรงเรียน

อาจจะกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงในการใช้ภาษาของชาวไทลื้อ มี สาเหตุ 3 ประการคือ

1. **การแต่งงาน** เมื่อสังคมเป็นสังคมเปิดมากขึ้น ทำให้โอกาส ในการพบปะกันของหนุ่มสาวกว้างขึ้น สามารถเดินทางไปเที่ยวที่ไกล ๆ หรือไป ทำงานต่างเมือง เมื่อพบปะคนที่ถูกใจจึงตกลงแต่งงานกัน โดยไม่ได้คำนึงถึง อุปสรรคทางด้านชาติพันธุ์ ทำให้ภาษาที่ใช้ในการติดต่อต่อในครอบครัวหรือกับ ลูกที่เกิดตามมาต้องปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์เหมาะสม

2. **ความสัมพันธที่ใกล้ชิด** หากว่าบุคคลนั้นอยู่ในกลุ่มที่พูดภาษาใด มากกว่าจะมีแนวโน้มใช้ภาษานั้น ๆ ด้วย หรือใช้ทั้ง 2 ภาษา จากประวัติการ

ก่อตั้งบ้านทุ่งมอก แต่เริ่มแรกจะมีผู้คนจากที่อื่นอพยพมาอยู่ร่วมกัน ซึ่งไม่ใช่ชาวไทลื้อ จึงทำให้การใช้ภาษาของชาวบ้านทุ่งมอกสามารถพูดได้ทั้ง 2 ภาษาคือ ไทและลื้ออย่างคล่องแคล่ว แต่ฝ่ายชายจะสามารถใช้ภาษาไทได้มากกว่าฝ่ายหญิง โดยเฉพาะคนสูงอายุ

3. การติดต่อค้าขาย การติดต่อค้าขายเริ่มต้นตั้งแต่พ่อค้าเร่ที่บรรทุกของมาขายหาบหรือสพายของมาขายสมัยที่ยังผ้าไม่มีถนนหนทาง รวมทั้งปัจจุบันที่พ่อค้าเร่สามารถบรรทุกของมาขายได้โดยสะดวก เนื่องจากถนนที่สะดวกขึ้นทำให้ภาษาอื่นสามารถเข้าสู่ชุมชนได้อีกทางหนึ่ง

สรุปได้ว่า การพูดในชุมชนไทลื้อบ้านทุ่งมอกนั้น สมาชิกในชุมชนใช้ภาษาลื้อเป็นภาษาแม่ และใช้ภาษาคำเมือง (ไท) เป็นภาษารอง ภาษาไทยกลาง หรือไทยมาตรฐานนั้น ใช้พูดกับภายในโรงเรียน เท่านั้น

นอกจากวัฒนธรรมที่เลือกนำมาศึกษาแล้ว ยังมีลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมของชาวไทลื้อ หรือที่มอร์แมนเรียกว่า ลักษณะการทางวัฒนธรรมของชาวไทลื้ออีก 30 อย่าง (Moerman, 1968) ได้แก่

การลัก	เครื่องประดับเงิน	ฟูก
ทรงผมชาย	เข็มขัดเงิน	การทอผ้า
ทรงผมหญิง	ปลูกบ้านเป็นแนวยาว	เครื่องไม้ข้าว
การโปกหัวของชาย	ผนังบ้านที่ยื่นออกไป	ชุดหลุมปลูกพืช
การโปกหัวของหญิง	ตะเกียบ	ครกตำข้าว
เสื้อชาย	เตาไฟหล่ม	ผีบ้าน
เสื้อหญิง	ผ้าห่ม	กลุ่มแรงงาน
การตกแต่งกางเกง	หมอน	การเปลี่ยนที่อยู่
เย็บผ้าด้วยมือ	มุ้งดำ	เพลงพื้นบ้าน
คาบ	ขันลื้อ	การละเล่น

ซึ่งเป็นสิ่งที่ปรากฏให้เห็นได้ แต่ปัจจุบันนี้ลักษณะการบางประการไม่เหลือปฏิบัติ
อีกแล้ว บางอย่างยังคงปฏิบัติร่วมกับชาวไทยยวน เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนจึง
ขอนำเสนอในรูปแบบตารางดังต่อไปนี้

ลักษณะการทางวัฒนธรรม	เคยปฏิบัติ ในอดีต	ปฏิบัติร่วมกับ ชาวไทยยวน	สิ่งที่ยัง เหลือ ปฏิบัติ	กลุ่มผู้ปฏิบัติ
การสัก	/			
ทรงผมชาย	/			
ทรงผมหญิง			/	อายุมากกว่า 60 ปี
การโปกหัวของชาย	/			
การโปกหัวของหญิง			/	อายุมากกว่า 60 ปี
เสื่อชาย	/			
เสื่อหญิง			/	อายุมากกว่า 50 ปี
ชีนเสื่อ			/	อายุมากกว่า 40 ปี
การตักแต่งกางเกง	/			
เย็บผ้าด้วยมือ	/	/		แต่เดิมปฏิบัติร่วมกับ ชาวไทยยวนด้วย
ดาบ	/			
เครื่องประดับเงิน	/		/	หญิงอายุมากกว่า 50 ปี
เข็มขัดเงิน	/		/	หญิงอายุมากกว่า 50 ปี
การสร้างบ้านที่ฝาผนัง	/			
บ้านยื่นออกพ้นตัวบ้าน				
การสร้างบ้านเป็นแนว				
ยาว	/			

ลักษณะการทางวัฒนธรรม	เคยปฏิบัติ ในอดีต	ปฏิบัติร่วมกับ ชาวไทยยวน	สิ่งที่ยัง เหลือ ปฏิบัติ	กลุ่มผู้ปฏิบัติ
ตะเกียบ	/		/	ชายอายุมากกว่า 70 ปี
เตาไฟหล่ม	/		/	หายากมาก
ผ้าห่ม			/	
หมอน			/	
มุ้งดำ			/	อายุมากกว่า 70 ปี ถึงจะใช้มุ้งดำ แต่ ก็หายากมาก
ฟูก			/	อายุมากกว่า 50 ปี
การทอผ้า			/	หญิงอายุมากกว่า 40 ปี
เครื่องไม้ข้าว		/		
การขุดหลุมปลูกพืช		/		
ครกตำข้าว		/		
ผีบ้าน			/	ชาวไทยลื้อทุกคน
กลุ่มแรงงานที่ร่วมมือกัน		/		
เพลงพื้นบ้าน (ขับลื้อ)	/			
การละเล่น	/			

ลักษณะการทางวัฒนธรรมที่ปรากฏนั้น พบว่า การคงเหลือปฏิบัติจะเป็นหญิงสูงอายุเสียส่วนใหญ่ เช่น ทรงผม การโพกหัว ชินลื้อ เลื้อบัด และแม้บางอย่างยังคงเหลืออยู่บ้าง แต่ก็ผันได้ยาก เช่น การใช้เครื่องประดับเงิน เข็มขัดเงิน หรือมุ้งดำ การประกอบอาชีพหรือกลุ่มร่วมมือทางแรงงานนั้น ทั้ง 2 กลุ่มจะต้องมีการพึ่งพาอาศัยกัน จึงต้องปฏิบัติร่วมกัน ชายจะละทิ้งการปฏิบัติของตนได้มากกว่าหญิง เช่น ไม่พบชายที่สักร่างกายใหม่อีกเลยจะพบแต่ในกลุ่มอายุที่มีมากกว่า 60 ปีขึ้นไป เช่นเดียวกับการไว้ทรงผม หรือโพกหัวด้วยผ้าของชาย ฉะนั้นลักษณะการ 30 อย่างที่ปรากฏให้เห็นของชาวไทลื้อนั้น ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไป โดยบางอย่างไม่มีการปฏิบัติแล้ว บางอย่างยังคงเหลือปฏิบัติอยู่โดยเฉพาะกับกลุ่มหญิงสูงอายุ

ขั้นตอนกระบวนการเปลี่ยนแปลง

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมบางประการของชาวไทลื้อในครั้งนี้ใช้แนวคิดเรื่องการสังสรรค์ระหว่างวัฒนธรรมมีกระบวนการ 2 ทาง คือ การแพร่กระจายวัฒนธรรม (culture diffusion) ในทัศนะที่วัฒนธรรมจากกลุ่มหนึ่งถ่ายทอดกระจายไปสู่กลุ่มอื่น ๆ และการยืมวัฒนธรรม (culture borrowing) ในทัศนะที่เป็นฝ่ายรับเอากระบวนการที่ผู้รับการเปลี่ยนแปลงยอมรับหรือรับเอาการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย ขั้นตอนของการยอมรับที่สำคัญคือ

1. **ขั้นต้นตัวในการรับข่าวสาร (awareness)** เป็นขั้นที่ผู้รับการเปลี่ยนแปลงตื่นตัวและรับทราบว่ามีอะไรเกิดขึ้น ทั้งการเปลี่ยนแปลงในประเพณี การตาธรรม การส่งเคราะห์ ภาษา และการแต่งกาย โดยรับทราบถึงรูปแบบเดิมและสิ่งใหม่ที่เข้ามาทดแทนว่ามาจากสื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หรือมีผู้เริ่มต้นกระทำเป็นตัวอย่างเป็นกรณีการแต่งกาย จะมีการติดตามสอบถามเพื่อรับทราบข้อมูลใหม่ ๆ อยู่เสมอ เช่น ภาษาคำเมืองนั้นเห็นว่ามีประโยชน์ในการติดต่อ ถ้าชายกับบุคคลที่ไม่ใช่ไทลื้อ โดยเฉพาะพ่อค้าเร่ จึงเริ่มพูดคำเมืองมากขึ้น ตื่นตัว เมื่อเข้าร่วมงานประเพณีพิธีกรรมที่เปลี่ยนไปโดยเสาะหาข้อมูลจากผู้จัดงานนั้น เพื่อจะนำมาปฏิบัติบ้าง

2. **ขึ้นสนใจหาข่าวสารเพิ่มเติม** (interest of information)

เพื่อทราบถึงสิ่งใหม่ที่เข้ามาทดแทน หรือรูปแบบเดิมกำลังหมดไป จึงต้องเสาะหาข้อมูลเพิ่มเติมว่าทำไมไม่เป็นเช่นนั้น เช่น ทำไมสิ่งของเครื่องใช้ในประเพณีตามธรรมเนียมบางอย่างเพิ่มขึ้น เช่น พัดลม ทีวี หม้อหุงข้าว แต่ทำไมความสนุกสนาน ความยิ่งใหญ่ของงาน ความร่วมมือร่วมใจของงานลดลง ทำไมการส่งเคราะห์เพื่อความสงบสุขทั้งของบ้าน ของหมู่บ้าน และเมืองยังคงมีอยู่ แต่ผู้คนไม่ค่อยไปร่วมงาน เพียงแต่ฝากดอกไม้ธูปเทียน และเงินไป 10 บาท และไม่มีการเข้าทรงอีกต่อไป การเริ่มแพร่เข้ามาของภาษาไต (คำเมือง) และเสื้อผ้าตามแบบสมัยนิยมที่ไม่ใช่แบบเดิมตามประเพณีนิยมของชาวไทลื้อโดยการสอบถามผู้ที่นำวัฒนธรรมใหม่เข้ามาปฏิบัติ เช่น ซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าจากร้านค้าในตัวจังหวัด เพื่อความมีหน้ามีตาแสดงฐานะของผู้ตามธรรมเนียม ที่มีสิ่งใหม่มาทำบุญแทนและนำเงินเล็กน้อยไปบูชากลับบ้าน สนใจหาข้อมูลการแต่งกายจากการสอบถาม การสังเกตจากผู้ที่มาปฏิบัติก่อน โดยการซื้อจากพ่อค้าเร่หรือไปซื้อในจังหวัดที่สะดวกรวดเร็วกว่าการทอเอง

3. **ขึ้นประเมินผล** (evaluation) หลังจากได้รับข่าวสารเพียงพอแล้ว จะนำข่าวสารที่ได้รับมาประเมินว่าจะนำมาปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมของตนอย่างไร เช่น บางคนแต่งกายตามแบบใหม่และไม่ได้พูดภาษาไทลื้อจะเกิดผลดีผลเสียอย่างไรหรือลดความยิ่งใหญ่ของประเพณีตามธรรมเนียมลงจะทำให้ตนเสียค่าใช้จ่ายน้อยลง สามารถไปประกอบอาชีพได้รวดเร็วขึ้น ไม่เสียเวลามากเพราะการดำรงชีวิตที่เร่งรีบต้องอาศัยเงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน แทนการให้ หรือการหาได้จากธรรมชาติ เช่น อาหารที่นำมาเลี้ยงในงานประเพณีตามธรรมเนียม หรืองดการจัดประเพณีตามธรรมเนียมให้ผู้ที่ล่องลပ်ไปแล้วเลยทีเดียว จะจัดตามพร้อมไปกับนำศพไปเผาเลยครั้งเดียวไม่เสียเวลาและเสียเงินมาก เพียงแต่ไม่ตรงตามประเพณีเดิมของตนเท่านั้น หรือการแต่งกายตามสมัยนิยมจะได้รับการยอมรับจากคนไทลื้อด้วยกัน มากน้อยเพียงใดหรือไม่ โดยการสังเกตหรือสอบถามบุคคลรอบข้างถึงสิ่งใหม่ที่น่าเข้ามา อาจจะเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคเริ่มแรกก็ได้ หรือหากตนยังคงปฏิบัติตามธรรมเนียมลื้อทุกประการ เช่น ชายจะต้องแต่งกายตามแบบเดิมทุกประการ

ใส่กางเกงขาก๊วย เลื้อยอ้อมหม้ออ้อม โปกหัว ขณะไปวัดต้องพาดผ้าเช็ดบนบ่า จะได้รับการตอบสนองจากคนในหมู่บ้านเช่นไร ว่าเขยไม่ทันสมัย ก็เป็นไปได้

4. **ขั้นทดลองปฏิบัติ** (trial) หลังจากประเมินแล้วหรือ ไม่ก็นำมาปฏิบัติเลยโดยไม่มีทดลอง เช่น การแต่งกายจะทดลองปฏิบัติบางประการก่อน เพื่อความเหมาะสม โดยสตรีไทลื้อจะทดลองซื้อผ้าชิ้นแบบธรรมดาไม่มีลวดลาย มาใส่แทนชิ้นไทลื้อก่อน ถัดมาจึงเปลี่ยนมาเป็นชิ้นลวดลายต่าง ๆ (โล่รัง) และเลื้อยตามสมัยนิยมเข้ามา ปรากฏว่าเป็นที่ยอมรับของสตรีในสังคม กลุ่มหญิงวัยกลางคนขึ้นมาจนถึงปัจจุบัน (ที่กล่าวว่า เป็นหญิงวัยกลางคนขึ้นมา นั้น เนื่องจากวัยนี้ได้ผ่านการเปลี่ยนผ่านของระยะเวลา ขณะที่วัยต่ำลงมาจะเคยชินและเห็นวัฒนธรรมแบบใหม่ที่เข้ามาอย่างแพร่หลายแล้ว) เมื่อเป็นที่ยอมรับว่าการแต่งกายสมัยใหม่ได้รับความพอใจและชื่นชมจึงนำมาปฏิบัติ ประเพณีการตานธรรมที่ลดการยิ่งใหญ่ของงานลง เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจปัจจุบันที่ต้องทำมาหากินและขายผลผลิต เพื่อนำเงินมาซื้อสิ่งอุปโภคบริโภคทุกอย่าง อีกทั้งเยาวชนปัจจุบันได้รับการศึกษาตามระบบโรงเรียน จึงไม่เคร่งครัดในการเข้าวัดประกอบศาสนกิจตามประเพณีของตน และยังได้รับความรู้จากการศึกษาแผนใหม่ที่กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้กำหนดให้เรียน ไม่จำเป็นต้องได้รับจากพระสงฆ์เช่นเดิมอีกต่อไป ไม่ว่าจะเป็นหลักปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เช่น ธรรมชาดกต่าง ๆ เป็นต้น ความเชื่อในเรื่องการส่งเคราะห์ เช่นกันแต่เดิมทุกคน หรืออย่างน้อยสมาชิกในบ้าน 1 คน ต้องไปร่วมงานพิธี แต่เมื่อสังคมพัฒนาไปทางก้าวหน้าขึ้นมาก ไม่จำเป็นต้องพึ่งสิ่งนอกเหนือธรรมชาติ สิ่งที่ไม่เห็น เช่น ผี ที่เคยเชื่อว่าจะบันดาลทุกข์หรือสุขให้กับตนเอง-ครอบครัว-หมู่บ้าน จึงผ่อนคลายความเชื่อถือลงบ้าง แม้จะไม่เลิกไปเสียทีเดียว เพียงแต่ฝากดอกไม้-ธูป-เทียน และเงินไปร่วมพิธี แต่การห้ามเข้าออกนอกหมู่บ้านขณะประกอบพิธีอ้อมเป็นไปไม่ได้ เนื่องจากสังคมหมู่บ้านมิได้อยู่อย่างโดดเดี่ยวเช่นอดีตอีกต่อไป ภาษาอื่น เช่น ภาษาไต (คำเมือง) ก็มีความจำเป็นในการติดต่อกับผู้อื่น เนื่องจากกลุ่มคนที่ตนติดต่อกันพูดภาษาไทลื้อไม่ได้ และสังคมรอบข้างของหมู่บ้านตนยังเป็นหมู่บ้านคนไต (คนเมือง) อยู่จำนวนมาก อีกทั้งการคมนาคมสะดวกมากขึ้น จากการสร้างถนนผ่านหมู่บ้าน ใน

ปี 2518 ทำให้มีผู้คนต่างถิ่นแวะเวียนมามากขึ้น หรือแต่งงานเข้ามาอยู่ปะปนในหมู่บ้านมากขึ้น

5. **ขั้นการยอมรับ (adoption)** เมื่อผ่านทุกขั้นตอนมาแล้วขั้นสุดท้าย เป็นการยอมรับในวัฒนธรรมใหม่ที่แพร่เข้ามา โดยมาผสมกับวัฒนธรรมเดิมของตน และปรับให้เข้ากับวัฒนธรรมของตน เช่น การยอมรับในการใช้ภาษาไทย (คำเมือง) ในบางครั้งโดยปกติในชีวิตประจำวันของชาวไทลื้อจะพูดภาษาลื้อ แต่เมื่อมีคนภายนอกที่ไม่ใช่ชาวลื้อด้วยกันมาพูดคุยจะเปลี่ยนมาพูดคำเมืองทันที การพูดคำเมืองของชาวไทลื้อนั้นเริ่มต้นมาตั้งแต่ก่อตั้งบ้านทุ่งมอกที่มีผู้คนที่ไม่ใช่ลื้อมาอาศัยร่วมอยู่ด้วย แม้จะเป็นจำนวนไม่กี่หลังคาเรือน แต่ก็เป็นการถ่ายทอดภาษาคำเมืองให้ชาวลื้อได้ เนื่องจากต้องมีการติดต่อกันอยู่เสมอ ในหมู่บ้านแทบทุกคนจะพูดได้ 2 ภาษาคือ คำเมืองและภาษาลื้อ ยกเว้นหญิงชราบางคนที่ไม่ค่อยได้ เนื่องจากชินที่ต้องใช้คำเมืองในการสื่อสาร เพราะคิดว่าตนเองเป็นลื้อและพูดภาษานี้มาแต่เดิม ผู้ชายไทลื้อจะพูดภาษาคำเมืองได้ทุกคน แต่บางครั้งการเลือกใช้ภาษาจะขึ้นอยู่กับผู้ที่สื่อสารด้วยเช่นกัน เช่น เจ้าอาวาสวัดทุ่งมอก เป็นลูกครึ่งไทลื้อคนเมือง แต่สามารถพูดภาษาลื้อได้ จะใช้ภาษาลื้อกับเด็กหรือผู้อ่อนวัยกว่าเท่านั้น การพูดคุยกับผู้เฒ่าผู้แก่จะใช้ภาษาคำเมืองตลอด เนื่องจากเกรงว่าตนเองจะพูดได้ไม่เหมือนคนลื้อจริง ๆ สำเนียงไม่เหมือน เด็กวัดที่อยู่ในวัดบ้านทุ่งมอกนั้นเป็นเด็กชาวเขาเผ่าเย้าที่มีหมู่บ้านอยู่บนดอยถัดไปสามารถใช้คำเมืองในการสื่อสารแต่ไม่สามารถพูดภาษาลื้อได้ ภาษาที่ใช้ในการประชุมหมู่บ้านของชาวไทลื้อหรือเมื่อไปทำบุญที่วัดจะใช้คำเมืองเป็นหลัก

การยอมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านการแต่งกาย การเปลี่ยนแปลงเครื่องแต่งกายจะเปลี่ยนแปลงเครื่องแต่งกายของสตรีก่อน โดยเฉพาะผ้าซิ่นเข้ามาจากเป็นสีและเพิ่มลวดลายเข้ามาทีหลัง ต่อมาเสื้อจึงเปลี่ยนตามมาโดยมาในรูปแบบผ้าตัดเสื้อเป็นสีต่าง ๆ ต่อมาเป็นลวดลาย จนกระทั่งเป็นเสื้อสำเร็จรูป การเปลี่ยนแปลงเครื่องแต่งกายของชายจะเริ่มจากการไม่โพกผม เปลี่ยนเสื้อเป็นเสื้อธรรมดาที่มีพ้อคำเร่มาชาย ส่วนกางเกงตอนแรกยังไม่

เปลี่ยนมากนัก เนื่องจากกางเกงแบบเดิมของชาวไทลื้อกับกางเกงขาก๊วย มีรูปแบบใกล้เคียงกันเพียงแต่กางเกงขาก๊วยเป้ากางเกงจะตื้นกว่าและขาลึนกว่าเท่านั้น ต่อมาจึงเปลี่ยนเป็นกางเกงที่ตัดสำเร็จรูปเช่นปัจจุบัน เรียกว่ากางเกงทรงและจะใช้กางเกงทรงนี้ใส่ออกนอกบ้านเวลาไปร่วมงานต่าง ๆ และใส่เสื้อธรรมดาแทนเสื้อแบบเดิมหรือเสื้อหม้อฮ่อม ซึ่งแต่เดิมการใส่ชุดหม้อฮ่อมจะใส่ไปได้ทุกงานไม่ว่าวันแม้งานมงคล ... เมื่อกางเกงทรงและเสื้อธรรมดาเข้ามาจึงเห็นเป็นสิ่งที่เหมาะสมและคิดว่าสวยกว่าใส่ชุดหม้อฮ่อม จึงใช้เวลาออกนอกบ้าน สำหรับเวลาอยู่บ้านหรือไปทำงานในไร่นา จะใส่กางเกงขาก๊วย และเสื้อหม้อฮ่อม การเปลี่ยนแปลงเครื่องแต่งกายเริ่มเปลี่ยนแต่แรกทีเดียว เนื่องจากผู้หญิงเป็นผู้ทอผ้าให้ทุกคนในครอบครัวได้ใส่ หรือมีหน้าที่จัดหาให้ การซื้อเสื้อผ้าจึงเป็นหน้าที่ของผู้หญิงเช่นกัน เพียงตอนแรกจะทดลองซื้อมาให้ตนเองได้ใส่ก่อน เมื่อเห็นว่าสวยงาม สะดวก รวดเร็ว จึงนิยมกันมากขึ้นตามลำดับ

การยอมรับการเปลี่ยนแปลงในรายละเอียดบางประการของงานประเพณีตานธรรมและพิธีส่งเคราะห์บ้าน หมู่บ้าน-เมืองนั้น เนื่องจากภาวะการขยายตัวของเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบเข้าถึงหมู่บ้าน ทำให้รูปแบบจารีตและประเพณีดั้งเดิมของชุมชนเปลี่ยนแปลงไป แต่ยังคงยึดถือปฏิบัติกันอยู่เพราะเป็นประเพณีที่ละทิ้งไม่ได้ และชาวไทลื้อยังมีความเชื่อถือในผลบุญอยู่มาก คิดว่าการตานธรรมเป็นการทำบุญที่ยิ่งใหญ่ เช่นเดียวกับการทอดกฐินของคนไทย จึงยึดถือปฏิบัติกันต่อมา เพียงแต่เวลาและภาวะเศรษฐกิจบางครั้งไม่เอื้ออำนวยหรือมีสิ่งใหม่เข้ามา เช่น การตานธรรมที่เพิ่มพัดลม หม้อหุงข้าว เข้าไปด้วยพร้อมกับหม้อแบบเดิม พิธีส่งเคราะห์เช่นกัน แม้จะไม่ได้ยึดถือเช่นแต่เดิม แต่ก็ยังคงปฏิบัติเนื่องจากเป็นสิ่งที่ไม่สิ้นเปลือง เพียงแต่ฝากดอกไม้-ธูป-เทียนไปกับล่าม (ผู้มีหน้าที่เก็บดอกไม้ไปทำพิธี) และด้วยถือคติที่ว่า "กันไว้ดีกว่าแก้" เพราะเป็นสิ่งที่มองไม่เห็น

ความหลากหลายของระดับการรับการเปลี่ยนแปลงแต่ละกลุ่ม

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงนั้นจะเป็นไปอย่างรวดเร็วหรือไม่ นั้น ตัวแปรสำคัญอีกประการหนึ่งคือ การรับการเปลี่ยนแปลงซึ่งจะมีอิทธิพลต่อ อัตราการยอมรับ การเปลี่ยนแปลงมากน้อยต่างกัน 5 ประการคือ

1. ผู้ยอมรับการเปลี่ยนแปลงเริ่มแรก โดยยอมรับในรูปแบบใหม่ อย่างสิ้นเชิงทั้งความคิดและการกระทำ ผู้ยอมรับประเภทนี้ในสังคมไทยไม่มี เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงต้องใช้ระยะเวลาานาน เพื่อคิดพิจารณาเลือกรับให้ เหมาะสมกับวัฒนธรรมเดิม

2. ผู้ยอมรับการเปลี่ยนแปลงในขั้นต่อมา ซึ่งมักจะเป็นบุคคลที่มีความคิดทันสมัยและเป็นผู้นำของชุมชน ซึ่งจะมีผลให้ผู้อื่นยอมรับการเปลี่ยนแปลง ตามมา ได้แก่ กลุ่มคนที่พ่อแม่สนับสนุนให้การศึกษาสมัยก่อนและปัจจุบันทำงาน รับราชการ เช่น เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ผดุงครรภ์ ครู และกลุ่มคนที่มีฐานะ พอสมควรจะจัดหาสิ่งใหม่นั้นมาไว้ในครอบครองตนเอง เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้า หรือเสื้อผ้า เป็นต้น กลุ่มบุคคลเหล่านี้ได้แก่ ผู้นำหมู่บ้าน เช่น ประธานกลุ่ม แม่บ้าน คณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ซึ่งฝ่ายชายจะรับการเปลี่ยนแปลง เรื่องต่าง ๆ ได้เร็วกว่าฝ่ายหญิง

3. คนส่วนใหญ่ในสังคมที่จะปรับตัวให้รับความคิดใหม่ ๆ โดยคิด พิจารณาอย่างรอบคอบ ซึ่งจะเป็นผลจากการพิจารณาบุคคลที่ยอมรับแรก ๆ ก่อนว่ามีความเหมาะสมเพียงใด ได้แก่ กลุ่มบุคคลที่มีฐานะปานกลาง จบการ ศึกษาระดับประถมศึกษาและทำอาชีพเกษตรกรเป็นส่วนใหญ่

4. ผู้ยอมรับการเปลี่ยนแปลงทีหลัง ซึ่งจะยอมรับด้วยเหตุผลจากความกดดันของสังคม และความจำเป็นทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะปรากฏอยู่ทั่วไปใน หมู่บ้าน เนื่องจากเกรงว่าตนเองจะไม่ทันสมัย ประกอบกับภาวะเศรษฐกิจที่ รัดตัว ทำให้ยอมรับการเปลี่ยนแปลง จะเกิดในกลุ่มผู้สูงอายุโดยเฉพาะสตรีและผู้ที่มี ฐานะไม่ค่อยดีนัก

5. ผู้ปรับตัวขั้นสุดท้าย เนื่องจากไม่แน่ใจในสิ่งที่เปลี่ยนแปลงนั้น ประกอบกับยังยึดถือค่านิยมเดิม จึงยอมรับการเปลี่ยนแปลงได้ช้าที่สุด ได้แก่

กลุ่มสตรีที่สูงอายุและผู้ที่มีการศึกษาน้อย

สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาวไทลื้อดังกล่าวข้างต้น ขึ้นอยู่กับ อายุ เพศ การศึกษา และสถานะทางสังคม ของผู้ที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ คนที่มีอายุมาก โดยเฉพาะเพศหญิงมักมีความผูกพันทางจิตใจกับประเพณีต่าง ๆ และวัฒนธรรมดั้งเดิม รวมทั้งภาษามากกว่าคนที่อายุน้อย ทำให้เกิดแนวโน้มอนุรักษ์นิยม เช่นเดียวกับการศึกษาในปัจจุบันทำให้คนในสังคมยอมรับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางวัตถุหรือความเจริญสมัยใหม่ มากกว่าการยึดถือแบบแผนความเชื่อแบบต่าง ๆ สถานะทางสังคมเช่นกัน หากว่ามีผู้ที่มีการศึกษามีความคิดทันสมัย เป็นผู้นำในชุมชนมากจะทำให้ชุมชนนั้นเปลี่ยนแปลงเร็วกว่าผู้นำที่อนุรักษ์นิยม

การศึกษาการเปลี่ยนแปลง ทางวัฒนธรรมบางประการของชาวไทลื้อ โดยเลือกตัวอย่างในการศึกษา 3 ประการด้วยกัน คือ ประเพณีเกี่ยวกับความเชื่อโดยเลือกประเพณีการตานธรรม และพิธีส่งเคราะห์บ้าน-หมู่บ้าน-เมือง เป็นตัวอย่างในการศึกษา รวมทั้งการแต่งกายและภาษา จากผลการศึกษาวิจัยพบว่า วัฒนธรรมทางด้าน การแต่งกายมีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดภาษานั้นมีการเปลี่ยนแปลงน้อยมากเพียงแต่ชาวไทลื้อสามารถพูดภาษาคำเมืองได้อีก 1 ภาษา ส่วนประเพณีเกี่ยวกับความเชื่อ นั้น อยู่กึ่งกลางระหว่างการเปลี่ยนแปลงภาษาและการแต่งกาย เนื่องจากประเพณีเป็นสิ่งปฏิบัติที่หยั่งรากลึกในจิตใจชาวไทลื้อทุกคน จึงยังคงยึดถือปฏิบัติเพียงแต่รายละเอียดบางประการปรับให้เหมาะสมกับภาวะปัจจุบันเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ชาวไทลื้อมิได้มีการเปลี่ยนแปลงจนสูญเสียเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตน ยังคงพยายามอ้างเอกลักษณ์ของตนไว้เมื่อมีการติดต่อกับผู้อื่น และกล่าวกับผู้อื่น ว่าตนเองเป็นคนลื้อเสมอ โดยมีอัต (ประเพณี) เป็นของตนเอง ดั้งที่นำมาศึกษาข้างต้น เพื่อให้เห็นภาพวัฒนธรรมของชาวไทลื้อชัดเจนขึ้น จึงขอนำเสนอในรูปแบบตารางต่อไปนี้

วัฒนธรรม บางประการ	สิ่งที่ดำรงไว้	สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไป
ประเพณีตานธรรม	<ul style="list-style-type: none"> - จัดเป็นประจำทุกปี - ผ้าเช็ด (เดิมทอเอง) - ขนมดอกสั้ว - ผลิตผลทางการเกษตร - ตานทออย่างให้วัด - ดอกผึ้ง - เครื่องอุปโภค เช่น หม้อ กะทะ ไห ฯลฯ - ขับลื้อ (เปิดเทป) - ชาวบ้านทุกคน 	<ul style="list-style-type: none"> - ตานธรรมหากคนตายจะจัดพร้อมไปกับงานศพทีเดียว - ผ้าเช็ด (ขอยืมจากเพื่อนบ้าน) - ขนมขบเคี้ยว - ซื้อสิ่งของจากร้านขายของชำแทนผลิตผลทางการเกษตร - ตานแล้วบูชาดิน - ดอกไม้พลาสติก - หม้อหุงข้าวไฟฟ้า โทรทัศน์ พัดลม วิทยุ ฯลฯ - เพลงตามสมัยนิยม - ส่วนใหญ่เป็นผู้เช่าผู้แก่
พิธีส่งเคราะห์	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้ชายเข้าร่วมพิธี - การฆ่าไก่ (พิธีส่งเคราะห์เฮิน) - การละเล่น (สะบ้า, ลูกช่วง) 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้หญิงเข้าร่วมด้วยกันได้ - ไม่มีการฆ่าไก่ - การละเล่น (เล่นไพ่)

วัฒนธรรม บางประการ	สิ่งที่ดำรงไว้	สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไป
การแต่งกาย	<ul style="list-style-type: none"> - หญิงยังใส่เสื้อปัก ชิ้นลื้อ อยู่โดยเฉพาะหญิงวัยกลางคนและผู้สูงอายุ - ชายจะใส่กางเกงหม้อห้อม ขณะไปทำงาน 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้ที่มีอายุน้อยจะแต่งกายตามสมัยนิยม - จะไม่แต่งกายตามแบบเดิม ยกเว้นเวลาไปทำงานในไร่นา เมื่อไปงานทำบุญจะแต่งกายตามสมัยนิยม
ภาษา	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวัน 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้ภาษาคำเมืองเพิ่มมาอีก 1 ภาษา

จากการนำเสนอให้เห็นถึงวัฒนธรรม ประเพณีของชาวไทลื้อในสิ่งที่ดำรงอยู่ในปัจจุบัน และสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปนี้ ในสิ่งที่ดำรงอยู่ในปัจจุบันจะสะท้อนให้เห็นถึงความสำนึกในเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของกลุ่มตน โดยยังคงยึดถือปฏิบัติสืบต่อ ๆ กันมา แม้ว่ารายละเอียดบางประการจะเปลี่ยนแปลงไปบ้าง เช่น ผ้าเช็ดแต่เดิมที่ต้องทอเอง ต่อมาเปลี่ยนเป็นของยืมมาจากเพื่อนบ้าน แต่ก็ยังคงต้องใช้ผ้าเช็ดในการประกอบพิธีประเพณีการตานธรรม เป็นต้น สิ่งที่จะแสดงให้เห็นถึงความสำนึกในเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของกลุ่มชาวไทลื้อ ในส่วนเกี่ยวกับประเพณี พิธีกรรม ได้แก่ ประเพณีการตานธรรม โดยต้องจัดเป็นประจำทุกปี จัดเตรียมผ้าเช็ด ขนมดอกลื้อ และการขับลื้อ ในส่วนพิธีกรรมส่งเคราะห์เพื่อบำบัดเหตุเภทภัยหรือป้องกัน จะต้องกระทำทุกปี โดยผู้นับถือผีที่ต่างกันจะนำดอกไม้และเทียนไปรวมกัน เป็นการบอกให้ผีคุ้มครอง เมื่อถึงวาระ

สำคัญของปีนั้น ๆ ได้แก่ เข้าพรรษา ออกพรรษา และสงกรานต์ รวมทั้งการฆ่าสัตว์เพื่อเซ่นบูชาผีด้วย สำหรับการแต่งกายสตรีสูงอายุจะยังคงมีความลำนิ่ในความเป็นลื้อของตนมากกว่าชาย โดยคิดว่าตนเองเป็นคนลื้อ ฉะนั้นต้องแต่งกายตามแบบลื้อ คือ ใส่เสื้อปัก ชิ้นลื้อ โปกผม และสะพายย่ามสีแดง ในส่วนของภาษานั้นนับว่า เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์อย่างชัดเจน โดยชาวไทลื้อจะใช้ภาษาของตนสื่อสารในชีวิตประจำวัน แม้ว่าจะใช้ภาษาคำเมืองเพิ่มมาอีกหนึ่งภาษา

